

Garderen

*Darpsproat
uut Garder*

Voorwoord

Ook voor de tweede helft van 2018 hebben we kans gezien een Darpsproat te vullen. Niet altijd is het even gemakkelijk dingen te vinden die mogen rekenen op de belangstelling van een breed publiek. Niet iedereen heeft (gelukkig) dezelfde interesse. Als redactie proberen we dan ook de artikelen gevarieerd te houden.

In diverse Darpsproaten hebben we de oude historische boerderijen rond Garderen behandeld. We begonnen bij Ouwendorp, vervolgens had 't Sol onze ongedeelde belangstelling. Vossen was daarna aan de beurt gevolgd door de zeven boerderijen van Meerveld. Deze keer zijn we aangekomen bij Boeschoten, twee boerderijen met een lange geschiedenis. Tot ons geluk vonden we Peter Schut (voormalig regio-archeoloog) bereid mee te helpen aan de beschrijving van de Boeschoter boerderijen. Peter heeft veel contact met de eigenaar van Klein Boeschoten en heeft in de loop der tijd veel onderzoek verricht. Zijn artikel wordt gelardeerd met mooie en interessante foto's en zal ons een stuk wijzer maken over geschiedenis, terrein en ligging van Boeschoten! Peter van den Born beschrijft in dit nummer de geschiedenis van de bewoners. Ook daar valt veel van te leren ...

Dick Veldhuizen bezocht het Garder Mannenkoor en geeft zijn indruk weer. Verder sprak hij met Evert van de Pol, vroegere eigenaar van De Spar. Altijd weer interessante gesprekken in een tijd waar heel veel snel verandert. Soms is het nauwelijks bij te houden en dat is ook weer het voordeel van de Darpsproaten, je leert eruit hoe het vroeger in Garderen was!

Gerard Bronkhorst beantwoordde de "Vijf Vragen". In de hitte van dat ogenblik (meer dan 30°C) kijkt hij in zijn lommerrijke tuin omringd door bloemen ons aan.

Dick Veldhuizen kaart De Rank (in zijn vroegere glorie... maar in proces van afbraak) aan en vertelt wat daar staat te gebeuren.

Tenslotte krijgen we nog een inkijkje hoe Garderen er een 2000 jaar geleden uitzag en eindigen weer met een oplossing van de gefotografeerde bankjes.

Tja, deze reis zat er een strikvraag in: twee verschillende foto's van hetzelfde bankje aan de Koudhoornseweg... foto nummer één en foto nummer zes zijn gelijk. Toch was er een inzender, Cees van Asselt, die dit door had! Wat echter niemand heeft gevonden is het bankje in het midden van het verbindingspad aan het eind van de Koudhoornseweg met de Hoge Boeschoterweg, op de grens van de gemeenten Barneveld en Putten! De oplossing staat achterin, bekijk het maar eens.

De inzenders waren Alie van Lagen, Cees van Asselt en Lies Snel.

Tenslotte kun je je tanden weer stukbijten op een nieuwe reeks foto's, deze keer van diverse ornamenten op gevels in Garderen. Succes!

PLAATSELIJK BELANG NIEUWS

Visie Plaatselijk Belang en Dorpsplan

Garderen is en blijft een aantrekkelijk en klein Veluws dorp in een prachtige omgeving. De mooie natuur rond het dorp wordt in sterke mate bepaald door heide, bossen en agrarisch landschap. Bewoners en ondernemers waarderen het mooie wonen en hechten een grote waarde aan rust en vrijheid.

Daarbij willen we gastvrij zijn in de meeste brede zin van het woord. Gastvrijheid onder elkaar en voor nieuwkomers die zich vestigen in Garderen. Maar ook gastvrij voor recreanten en toeristen die de weg naar Garderen zeer goed weten te vinden en in toenemende mate belangrijk zijn voor de plaatselijke economie.

Bovenstaande willen we koesteren en mogelijk verder uitbouwen. Dit vergt inzichten en uitzichten.

Plaatselijk Belang is van mening dat we gezamenlijk met onze bewoners, verenigingen, maar ook met de woningbouwvereniging en gemeente deze inzichten en uitzichten helder moeten maken.

Wat willen we behouden en versterken. Wat willen we bereiken, hoe gaan we dit doen en wie heeft daarbij welke rol. Een dorpsplan met visie dus!

Belangrijke focus- of aandachtspunten kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Wonen en leven
- Voorzieningen en ondernemen
- Sport, cultuur en vrije tijd
- Veiligheid en verkeer
- Natuur en milieu

Zoals bekend zijn er diverse ontwikkelingen in Garderen die aangepakt en opgepakt moeten worden. Ook de politieke partijen en de gemeente onderkennen dit. Met een dorpsplan in de hand en inhoudelijk gedragen door o.a.

onze inwoners kunnen we sneller acteren en realiseren.

Binnenkort willen wij een start gaan maken om tot een dorpsplan te komen.

Nieuwbouw Dorps- & Sporthuis

Verwacht wordt dat komend najaar met de bouw kan worden gestart en het nieuwe Dorps- & Sporthuis na de zomer 2019 in gebruik kan worden genomen.

In opdracht van de gemeente heeft een architect uit Arnhem het ontwerp gemaakt voor het nieuwe dorpshuis en de sportzaal. Dit gebeurde in samenwerking met verschillende toekomstige gebruikers in en rond Garderen. Met elkaar is gekeken naar de functies die in het gebouw een plekje krijgen en hoe het gebouw eruit gaat zien. Het ontwerp is inmiddels definitief.

Ons nieuwe multifunctionele dorpshuis met de sportzaal wordt uitnodigend en transparant met veel daglicht. De hoogwaardige, duurzame en traditionele materialen zorgen ervoor dat het complex goed in de omgeving past.

Het dorpshuis krijgt meerdere ruimtes die op verschillende manieren te gebruiken zijn. Bestaande en nieuwe activiteiten kunnen er een

plekje krijgen. In het dorps huis is het straks mogelijk om zalen te huren. Voorop staat dat het een centrale, actieve en sociale ontmoetingsplek in Garderen zal worden.

De sportzaal heeft mooie ruime afmetingen van 15 x 24 x 7 meter. In deze sportzaal zal ook de gymles van schoolkinderen plaats gaan vinden. Natuurlijk is de sportzaal ook geschikt voor andere sportactiviteiten.

Provinciale weg N310

Plaatselijk Belang heeft al eerder bij de provincie aangegeven dat de huidige in- en uitrit bij de sportvelden van Veluwe Boys aan de Hogesteeg onvoldoende veilig is. Met name voor fietsers en wandelaars.

De Provincie heeft dit onderzocht en begrijpt de zorgen van Plaatselijk Belang. Om de veiligheid te vergroten zal er een middengeleider worden aangelegd, waardoor de weg gefaseerd overgestoken kan worden.

In september is er in de kantine van Veluwe Boys een inloopavond georganiseerd door de provincie. Hier is uitvoerig, aan de hand van onder andere tekeningen en foto's een duidelijk beeld gegeven van de aanpassingen op de N310 vanaf de rotonde bij Zondag tot aan de bebouwde kom van Garderen.

Daarnaast hebben wij de provincie gevraagd om de S-bochten op de Koningsweg net bui-

ten ons dorp, richting Uddel veiliger te maken door daar een middenstreek aan te brengen. Dit zal nog verder onderzocht worden maar wij hebben goede hoop dat dit in orde gaat komen.

Tennis in Garderen

Zoals eerder gemeld in Darpsproat heeft Plaatselijk Belang bijgedragen aan de mogelijkheid om te tennissen in Garderen. We constateren duidelijk een behoefte gezien het feit dat er inmiddels een zeer enthousiaste groep tennissers dagelijks gebruik maakt van de tennisbanen bij beide Bilderberg hotels in Garderen.

Daarnaast is er een vraag naar tennisles. Dit behoort ook al tot de mogelijkheden bij de TennisGroepGarderen.

Geïnteresseerden voor het lidmaatschap en/of tennislessen kunnen ons een mailtje sturen (info@plaatselijkbelanggarderen.nl) voor nadere info en een aanmeldingsformulier.

Fietspad

Opgeven is geen optie deel 3

Herstel van het fietspad langs de Lage Boeschoterweg was een jarenlange strijd. In maart konden wij melden dat de strijd was gestreden. Met de steun van Pro'98 kwam de toezegging om een betonnen fietspad aan te

leggen. Het doortrekken van het fietspad langs de schaapskooi tot aan de Harderwijkse weg is nog een lastig puntje. Hierover is nog steeds geen overeenstemming met Staatsbosbeheer. Daarom stond dit voorjaar de eerste fase op de agenda om uit te voeren. De aannemer stond in de startblokken en wachtte op het startschot van Provincie Gelderland. Dat zou een formaliteit moeten zijn. Immers, over de gehele Veluwe verschijnen betonnen fietspaden, waar fietsers van genieten. Maar, nu blijkt dat de Lage Boeschoterweg een uniek stukje natuur te zijn. Er zouden mogelijk beschermde diersoorten leven en de verbreding van het fietspad gaat ten koste van enkele beuken en hulstbomen. Het door Provincie Gelderland ingeschakelde adviesbureau heeft daarom een negatief advies afgegeven. De strijd is dus nog niet gestreden, maar gaat verder. Nu is het geen strijd tegen de Gemeente Barneveld, maar strijden we samen met de Gemeente Barneveld om Provincie Gelderland te overtuigen dat dit fietspad er moet komen. Opgeven is nog steeds geen optie!

Glasvezel

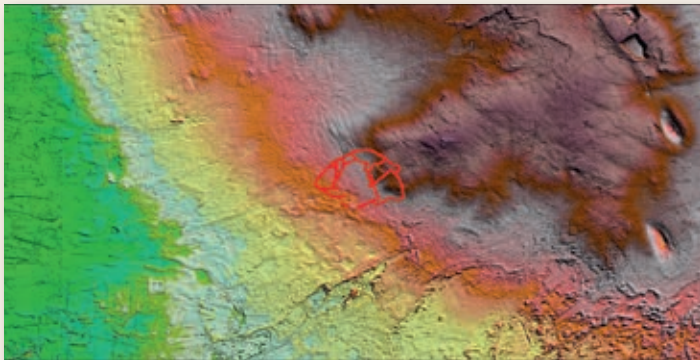
Minimaal 50% van de bewoners in het buitengebied zouden moeten kiezen voor glasvezel om ervoor te zorgen dat dit wordt aangelegd. Dit zou geen probleem moeten zijn, maar niets is minder waar. Slechts 53% van de bewoners in het buitengebied heeft gekozen voor een glasvezelaansluiting. Met de hakken over de sloot, maar het is gelukt! Het buitengebied van Garderen krijgt glasvezel, althans de 53% die hiervoor heeft gekozen. De rest blijft gebruik maken van de oude koperdrades van KPN.

Momenteel is GlasvezelBuitenaf bezig met de voorbereidingen. De startdatum van de aanleg is nog niet bekend. Hopelijk komt hier binnenkort meer duidelijkheid over. Informatie hierover zal worden geplaatst op www.glasvezelbuitenaf.nl

[Bestuur Plaatselijk Belang Garderen](#)

DE VROEGE GESCHIEDENIS VAN BOESCHOTEN EN ZIJN OMGEVING: EEN PAREL OP DE VELUWE

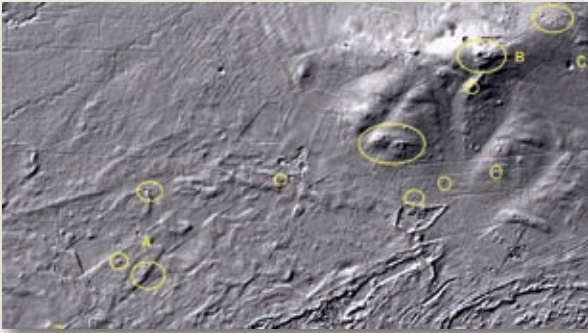
Het van oorsprong middeleeuwse Boeschoten ligt op de helling van de stuwwal van Garderen (afb. 1). Het is een bijzondere locatie te midden van de vele grafheuvels (o.a. Bergsham, De Terp, Zeven Bergjes) en tussen twee prehistorische akkercomplexen (celtic fields) in. Hieruit blijkt dat het gebied al vroeg in trek was bij de eerste landbouwers. Het feit dat het grondwater hier op grote diepte zat speelde daarbij blijkbaar geen rol. Dat men hier al vroeg is gaan wonen heeft ongetwijfeld te maken met de geschiktheid van de bodem voor akkerbouw. Wel moest men moeite doen om aan water te komen.

Afb. 1 De ligging van Boeschoten op de flank van de stuwwal (groen= laag ca. 15 m + NAP; paars= hoog tot 54 m + NAP). (Bron: AHN)

De eerste landbouwers

Boeschoten lag sinds de middeleeuwen als een geïsoleerde enclave op de uitgestrekte heide. Dat was niet altijd zo. De vele grafheuvels rondom Boeschoten (Bergsham, de Zeven Bergjes aan de Hunenweg en het urnenveld met grafheuvels aan de oostzijde van Boeschoten) laten zien dat er al vroeg doden werden bijgezet (afb. 2). Er werd niet alleen begraven maar men bouwde hier boerderijen en legde akkers aan. Aan weerszijden van Boeschoten bevinden zich akkers (celtic fields) uit de IJzertijd: aan de noordzijde richting Koudhoorn (mogelijk ook aan de oostzijde) en bij het Gat van Zus.

Afb. 2 De ligging van de grafheuvels en het Gat van Zus. A. Zevenbergjes; B. Bergsham; C. Het Gat van Zus. De grafheuvels zijn als lichte puntjes herkenbaar op het AHN.

Eerst even terug naar de vroegste bewoners. Met uitzondering van een aantal stenen bijlen zijn er van voor 3000 v.Chr. weinig aanwijzingen voor de aanwezigheid van landbouwers. Deze vroege landbouwers worden gerekend tot de Swifterbantcultuur. Uit vondsten elders in de Gelderse Vallei weten we echter dat voor 5000 v. Chr. er jagers/verzamelaars rondtrokken terwijl vanaf 5000 v. Chr. voor het eerst incidenteel aardewerk in deze regio voorkwam.

Zeven Bergjes

Vanaf 2900 v.Chr. veranderde het beeld geleidelijk. De landbouw begon een steeds grotere rol te spelen. Er werden boerderijen gebouwd, aardewerk gemaakt en geslepen bijlen ge-

maakt. Een van de oudste vondsten, in twee betekenissen, werd gedaan aan de Hunnenweg. In de Zeven Bergjes werd in 1870 een van de eerste 'onderzoeken' gedaan. Men was daarbij uitsluitend op zoek naar de grafgriffen die meegegeven werden aan de doden. In een van de grafheuvels werd een vuurstenen bijl gevonden, terwijl in een andere heuvel twee 'urnen', een hamerbijl van dioriet (afb. 3),

Afb. 3 De hamerbijl van de Zeven Bergjes (foto Museum Nairac).

een vuurstenen mesje en een ander vuurstenen voorwerp werden gevonden. Aan de structuur van de grafheuvel en de omgeving werd nog geen aandacht besteed. Jammer, want deze vertellen het volledige verhaal rond het begrafenisritueel. Bij een ondeskundig onderzoek wordt meer vernield dan gevonden.

De hamerbijl is aan burgemeester Nairac gegeven, maar waar de overige vondsten zijn gebleven is niet bekend. Daardoor hebben we slechts summiere aanwijzingen, maar alles wijst erop dat het om graven van de Enkelgrafcultuur (2900-2500 v. Chr.) of Klokbekercultuur (2500-2000 v. Chr.) gaat. Gelukkig is deze hamerbijl bewaard gebleven waardoor we weten dat het een werktuig van de Enkelgrafcultuur is. Voor de fijnproevers: een R/S-hamer die gedateerd kan worden rond 2600-2500 v. Chr. Deze hamerbijl dateert uit ongeveer dezelfde periode als een van de topvondsten uit Nederland van 't Sol (afb. 4). Deze vondst heeft een prominente plaats in het Rijksmuseum van Oudheden gekregen. Een fraai gevormde beker, barnstenen kralen uit het kustgebied, een dolk uit Midden Frankrijk, een hamerbijl uit Duitsland en een vuurstenen bijltje uit Denemarken laten de contacten in deze periode zien. Het waren weliswaar zelfvoorzienende boeren maar

Afb.4 De grafinventaris van 't Sol
(foto Rijksmuseum van Oudheden).

door geschenken van de ene nederzetting aan de volgende konden voorwerpen grote afstanden afleggen. Vermoedelijk was het overigens niet alleen een vredige agrarische samenleving. De hamerbijlen en pijlpunten duiden ook op conflicten.

Lang nadat de eerste doden werden begraven, werden, mogelijk tot in de IJzertijd (800 v. Chr.-0), in de top van deze grafheuvels nog crematieresten bijgezet. Bovenin de grafheuvels van de Zevenbergjes werden namelijk crematieresten en houtskool gevonden die hierop wijzen.

De naam 'Zeven Bergjes' heeft vermoedelijk betrekking op een paar groepjes grafheuvels die maximaal 600 meter uit elkaar liggen. Dankzij een kaartje van Nairac weten we dat het in totaal om negen grafheuvels gaat.

Van de negen grafheuvels lagen er twee grafheuvels wat zuidelijker maar die zijn verdwenen. Hier werd zeventig jaar geleden een topvondst gedaan bij het egaliseren van de grafheuvels. Alleen een meer dan 4000 jaar oude klokbeke is bewaard gebleven. De vondst die in Museum Nairac te bewonderen is, wordt niet voor niets weleens de Nachtwacht van de Klokbekecultuur genoemd. Naast de fraaie vormgeving en de zorgvuldig aangebrachte versiering is vooral het patroon bijzonder. De bovenste helft is een exacte gespiegelde weergave van de onderste helft. Ga vooral zelf eens kijken in het museum in Barneveld.

Boeschoten

In het Rijksmuseum van Oudheden bevindt zich een standvoetbeker met touwversiering die gevonden zou zijn op Boeschoten. Deze was in bezit van W. Munnix uit Bloemendaal en is via het Teylersmuseum in 1949 in bezit gekomen van het Rijksmuseum. Jammer genoeg is dit alles wat we weten en is het niet mogelijk om de vondstomstandigheden en exacte vindplaats te achterhalen. Er zijn verschillende grafheuvels ten oosten en zuiden van Boeschoten waar deze gevonden zou kunnen zijn, maar ook de Zeven Bergjes kunnen niet worden uitgesloten.

Door deze vondsten staat vast dat er vanaf 2900 v. Chr. mensen in de omgeving van Boeschoten woonden. Waar de boerderijen stonden weten we niet. Er zijn echter aanwijzingen dat er een of meerdere boerderijen hebben gestaan ten zuidwesten van de kruising Hunnenweg en Harderwijkerkarweg. In 1914 werd hier aardewerk en vuursteen gevonden van de Klokbekecultuur. Resten van boerderijen zijn echter nog niet gevonden.

Nederland was nog niet dichtbevolkt in deze periode. Er zijn schattingen dat er in deze periode misschien 10.000 mensen in 1400 boerderijen woonden. Dat zou betekenen dat in Barneveld gelijktijdig een vijftal boerderijen hebben gestaan, maar het kunnen er natuurlijk ook meer zijn geweest.

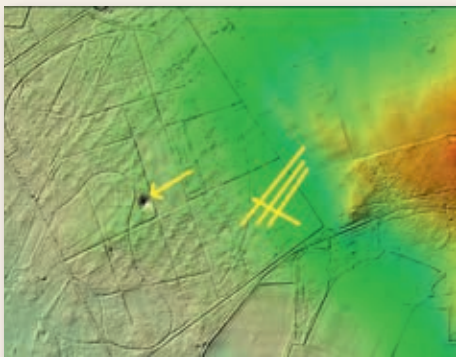
De Bronstijd

Behalve enkele wikkeldraadscherven uit de Vroege Bronstijd op het hiervoor genoemde nederzettingsterrein komen de meeste vondsten uit grafheuvels. Op het hoogste punt van Garderen, de Bergsham, zijn de grafheuvels iets jonger, namelijk uit de Bronstijd (ca. 1800-1600 v. Chr.). In een van de grafheuvels werden eerst een vrouw en kind onder een houten dodenhuisje bijgezet waarna hier een grafheuvel werd opgeworpen. Niet lang daarna werd er ook een krijger met een bronzen zwaard begraven. De oudere grafheuvel werd nu verder opgehoogd waarna er in de top van de heuvel tientallen crematies werden bijgezet. Mannen, vrouwen en kinderen

met een gemiddelde leeftijd van ca. 27 jaar. Jammer genoeg weten we niet of zij familie van elkaar waren, maar dit is niet uitgesloten.

De IJzertijd

In de IJzertijd lijkt de bewoning intensiever te worden. Aan weerszijden van Boeschoten liggen celtic fields (tussen Boeschoten en Koud-

Afb. 5 Het celtic field van Koudhoorn. De gele pijl geeft de grote water(?)kuil aan, terwijl de gele lijnen de oriëntatie van de walletjes aangeven.

hoorn en bij het Gat van Zus) (afb. 5). Celtic fields zijn akkercomplexen bestaande uit kleine door walletjes omgeven akkers (ca. 30 x 30 meter) die soms herkenbaar zijn op luchtfoto's, maar nog beter op de gedetailleerde hoogtekaart van Nederland (AHN). Bijzonder is dat in beide celtic fields een grote meters diepe kuil aanwezig is. Zover bekend heeft die van Koudhoorn geen naam, maar het Gat van Zus is alom bekend. Deze kuilen doen denken aan de Germaanse Put bij Lunteren die ook bij een celtic field ligt. Hier werd een houten boomstamput gevonden die net zo oud was als het celtic field. De vraag is dan ook of de kuilen bij Boeschoten misschien zijn aangelegd om in de watervoorziening te voorzien. Het grondwater staat hier immers diep: op Boeschoten was de waterput ooit 7 meter diep. Oude vondsten en waarnemingen door de amateur-archeoloog Jaap Wisse wijzen erop dat er ter hoogte van de Beeldentuin, langs de Oude Nijkerkerweg en vermoedelijk ook verspreid in of aan de rand van de celtic fields boerderijen hebben gestaan.

De bewoners van deze boerderijen begroeven in ieder geval een deel van hun doden in een urnenveld ten oosten van Boeschoten. Rond 1910 werden door de nieuwe eigenaar van Boeschoten, Nachenius, urnen gevonden toen hij de grafheuvels aan de oostzijde van Boeschoten onderzocht. Deze zijn in Museum Nairac bewaard gebleven. De doden werden op enkele uitzonderingen na niet langer begraven in grote grafheuvels, maar de crematieresten werden met of zonder urn bijgezet onder een klein heuveltje.

Bewoningsintermezzo?

Na deze periode ontbreken aanwijzingen voor bewoning rond Boeschoten. Wel woonden er vanaf de vroege middeleeuwen mensen in Garderen (grafveld op de Beumelerberg). We kunnen daarom niet uitsluiten dat in deze periode ook rond Boeschoten al sprake was van bewoning. Een 44 cm lange ijzeren vleugellans uit de vroege middeleeuwen

Afb. 6 De 44 cm lange vleugellans (foto Museum Nairac).

(museum Nairac, afb. 6) wijst hierop. De herkomst zou Boeschoten zijn, maar het is niet bekend wanneer, door wie en waar deze precies is gevonden waardoor we geen zekerheid hebben. In het grafveld op het Huinerveld en in Kootwijk zijn vergelijkbare wapens gevonden. Jammer genoeg is het niet meer mogelijk om duidelijkheid te krijgen over de vondst van Boeschoten.

Op een paar scherven (o.a. dertiende-eeuws aardewerk) zijn er van het erf Boeschoten weinig vondsten bekend.

We hebben nu in vogelvlucht een beeld gekregen van de voorgeschiedenis van de omgeving van Boeschoten. Het laat zien dat het voormalige heidegebied en het tegenwoordige bosgebied een lange geschiedenis kennen. We gaan verder met het wildforstersgoed Boeschoten.

De grafheuvels laten zien dat er vanaf 2800 v. Chr. tot 800 v. Chr. mensen woonden en hun doden begroeven. Ook legden zij akkers aan in de vorm van celtic fields. Mogelijk zijn het Gat van Zus en een kuil bij Koudhoorn de resten van waterkuilen. Het laat zien dat het voormalige heidegebied en het tegenwoordige bosgebied een lange geschiedenis kennen. In dit deel wordt ingegaan op het wildforstersgoed Boeschoten, een parel van de Veluwe. Wat weten we van wildforstersgoederen, wat betekent eigenlijk Klein en Groot Boeschoten, wat vertellen de wallen in het bos ons en tenslotte iets over de verschillen en overeenkomsten tussen de beide schaapskooien.

Het wildforstersgoed Boeschoten

De oudste vermelding van Boeschoten is die van Heiwano de Boscoten uit 1246. In 1326 worden op de Veluwe een aantal beambten van de graaf van Gelre benoemd. Waarschijnlijk betreft het hier herbenoemingen en is het ambt zelf ouder. Deze wildforsters vinden we op 12 locaties rondom de Veluwe. Er is wel verondersteld op basis van de kaart van Christian Sgrooten uit de zestiende eeuw dat deze goederen aan een wildwal lagen die rondom de Veluwe was aangelegd, maar hiervoor zijn nog onvoldoende bewijzen. In ieder geval was dit het jachtgebied van de Graaf van Gelre.

De wildforsters van Wedichem, Boeschoten en Koudhoorn woonden dicht bij elkaar. In 2015 is voor het eerst een dergelijk goed opgegraven (Wedichem in Harselaar). De beambten waren belast met het innen van ruimgeld, het vergezellen van de graaf/hertog op zijn jachtpartijen en om toezicht te houden op de wildstand. In ruil daarvoor kregen zij het leen en waren zij vrijgesteld om te werk gesteld te worden bij bijvoorbeeld de aanleg van de vestingwerken van Wageningen. Hun inkomen zullen zij voor een belangrijk deel uit hun boerderij hebben gehaald. Misschien heeft de wildforster Ricolt of Wolter van Boscoten Philippus van Wessel in 1334 beboet met 12 pond omdat hij bij het dorp Garderen

een hinde had gestroopt had. Of Johannes Hoecs die werd beboet met 6 pond toen hij in 1341 zijn honden een ree liet vangen. (Kroniek Archief Barneveld).

Zoals gezegd weten we niet heel veel over de wildforsters en hun boerderijen. Boeschoten is echter bijzonder goed bewaard gebleven inclusief een uitgestrekt wallensysteem. Deze in totaal zeven kilometer lange wallen zijn niet in een keer maar in de loop van de tijd aangelegd. Mogelijk werd de buitenste begrenzing eerst door middel van palen gemarkeerd, vervolgens door een greppel en uiteindelijk door een wal met greppel (afb. 7).

Afb. 7 De wal met greppen in het bos ten oosten van Boeschoten (foto P. Schut)

In ieder geval heeft de ontginning van de voormalige heide niet in een keer plaatsgevonden maar gefaseerd. Er zijn dan ook meerdere fasen te onderscheiden. Door het ontbreken van archeologisch onderzoek kennen we de exacte afmetingen van de wal met greppel niet, maar een voorzichtige inschatting is dat er tenminste 7000 m³ meter grond is verzet. Ervan uitgaande dat een gemiddelde grondwerker ca. 3 m³ grond per dag verzet, kostte de gehele aanleg, misschien wel 2330 mandagen. De wildforsters van Boeschoten zullen dit samen met op het erf wonende knechten hebben uitgevoerd in de rustige jaargetijden.

Wanneer dit precies is gebeurd, is niet bekend. De buitenste wal vormt in zekere zin een grenswal die tevens dienstdeed als wildkering. Dit zien we door de greppel die aan de buitenzijde loopt (afb. 8). Opmerkelijk is dat

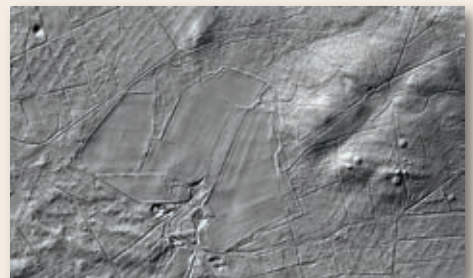
Afb. 8 De ligging van de wallen (rood) geprojecteerd op de kadastrale situatie van 1832 (bruin= akker; groen = grasland; boompjes = bos; paars= heide; geel wegen).

de binnenste wal, die aan de rand van de akkers ligt ook een greppel heeft aan de akkerzijde. Mogelijk is de aanleg nog complexer dan we denken. Tussen de beide wallen bevinden zich ook nog enkele verbindingswallen. Deze radiaalwallen zijn verschillend in vorm, soms recht en andere vormen een grillige lijn. Ook de hoogte varieert. Sommige zijn minder robuust dan de buitenste en binnenste wal. Het lijkt erop dat zij een wat andere functie hebben gehad en gelijktijdig met de buitenste wal of op een later moment zijn aangelegd. Voornamelijk wordt uitgegaan van een middeleeuwse oorsprong. Alleen archeologisch onderzoek kan hier duidelijkheid over geven. Dat geldt ook voor de aard van de begroeiing op de wallen. Verondersteld wordt dat hier een haag op heeft gestaan waardoor het een volledige barrière vormde voor het wild, vee en misschien ook indringers. Alleen stuifmeelonderzoek kan hier duidelijkheid over geven.

Klein Boeschoten het belangrijkste?

Klein Boeschoten lijkt op basis van de naam een afsplitsing te zijn van Groot Boeschoten, maar klopt dit beeld wel? Het is opmerkelijk dat Klein Boeschoten groter is dan Groot Boeschoten, respectievelijk 48 ha en 39 ha. Opmerkelijk is eveneens de gewelfkelder onder Klein Boeschoten, waarvan wel verondersteld is dat deze is gebouwd om het geschoten wild van de hertog op te slaan. Over de ouderdom van de kelder is echter niets met zekerheid bekend, maar Groot Boeschoten had zover bekend een dergelijke voorziening niet. Ook is niet zeker tot wanneer de wildforster de hertog begeleidde op zijn jachtpartijen waardoor we niet weten of de kelder nog een rol gespeeld kan hebben bij de jachtpartijen. Wel werd het ruimgeld tot in de achttiende eeuw geïnd. De negentiende-eeuwse boerderij van Groot Boeschoten is echter groter dan die van Klein Boeschoten.

Zekerheid hebben we echter niet over de fasering maar mogelijk vinden we in de omwalling een aanwijzing. De wallen zijn in het veld en met behulp van het AHN in kaart gebracht.

Afb. 9 Linksboven het celtic field met de (water?) kuil, centraal zijn de akkers van Boeschoten duidelijk herken en rechts zijn de grafheuvels goed herkenbaar (AHN).

Het AHN geeft daarbij interessante aanvullende informatie (afb. 9). In de akkers ten oosten van Klein Boeschoten zien we enkele reliëfverschillen. De noordelijke daarvan is het restant van het kerkenpad dat aansloot op de Hoge Boeschoterweg. De middelste sluit aan de oostzijde direct aan op de 'radiaal' wal aan de oostzijde van de akkers, terwijl deze naar het westen toe in een rechte lijn naar de bui-

tenwal achter de tweede schaapskooi van Klein Boeschoten lijkt te lopen.

Wanneer dit reliëfverschil inderdaad samenhangt met een door het ploegen verdwenen wal dan ziet de topografie van de beide erven er ineens anders uit. Klein Boeschoten lag dan oorspronkelijk binnen deze buitenste omwalling en Groot Boeschoten daarbuiten. Pas later is de buitenste omwalling uitgebreid waarbij ook Groot Boeschoten binnen het omwalde deel is komen te liggen. Dit wijst op een verschil in fasering waarbij we voorzichtig mogen concluderen dat Klein Boeschoten van het begin af aan de belangrijkste van beide boerderijen was. Blijkbaar is de rol van Groot Boeschoten – we weten niet wanneer er voor het eerst een verschil gemaakt werd tussen Groot- en Klein Boeschoten – voor 1800 een tijdlang belangrijker geweest of waren de bewoners in ieder geval welvarender waardoor er een grotere boerderij kon worden gebouwd. Mogelijk dat in die tijd ook het prefix Groot is toegevoegd.

De zuidelijkste verhevenheid in het reliëf van de akker komt tenslotte overeen met een verdwenen toegangsweg naar Groot Boeschoten en een eveneens verdwenen perceelsgrens.

Vast staat dat tenminste een wal in het noordwesten in het begin van de twintigste eeuw is opgeworpen om net aangeplante beuken te beschermen. Een wal aan de zuidoostkant lijkt opgeworpen tegen het stuifzand. Mevrouw C.E. Van der Waals-Nachenius schreef hierover waardoor het aannemelijk is dat deze uit de negentiende eeuw dateert maar de oorsprong kan enkele eeuwen eerder zijn.

Schaapskooien

Hoewel het belang van de schapen voor het agrarische bedrijf sinds de zestiende eeuw was afgenomen vinden we rond Barneveld in de negentiende eeuw nog veel schaapskooien. Op Boeschoten stonden oorspronkelijk vijf schaapskooien, waarvan drie op Klein Boeschoten. Op het binnenveld van Klein Boeschoten (in de zuidoosthoek) stond in de tweede helft van de negentiende eeuw nog

Afb. 10 a en b. De ingangspartijen van de schaapskooien van Klein Boeschoten.

een schaapskooi. Wanneer we ervan uitgaan dat er in een gemiddelde schaapskooi van 100 m² schaapskooi 150 schapen konden, dan wordt direct het belang van de schapenteelt duidelijk. Niet alleen voor de wol en het vlees, maar ook voor de mest die gebruikt werd voor de akkers. De huidige schaapskooien dateren los van alle aanpassingen en verbouwingen uit ca 1875. Dit weten we door een inscriptie met dat jaartal in de achterste kooi van Klein Boeschoten. Ook het gebruikte baksteenformaat wijst hierop. Dat van Groningse stenen gebruik werd gemaakt blijkt uit het gegeven dat bakstenen die in de opgraving van het vrachtschip de Zeehond uit 1888 zijn aangetroffen identiek waren aan de stenen van de voorste schaapskooi. Bij de restauratie is van de opgegraven stenen gebruik gemaakt. Over

het uiterlijk van de voorganger van deze kooien weten we niets met zekerheid maar deze zullen niet erg afgeweken hebben van de schaapskooi van Groot Boeschoten. Bijzonder is dat de kuilen waar het zand gewonnen werd voor de schaapskooien en voor het gebruik op de boerderij nog altijd te zien zijn.

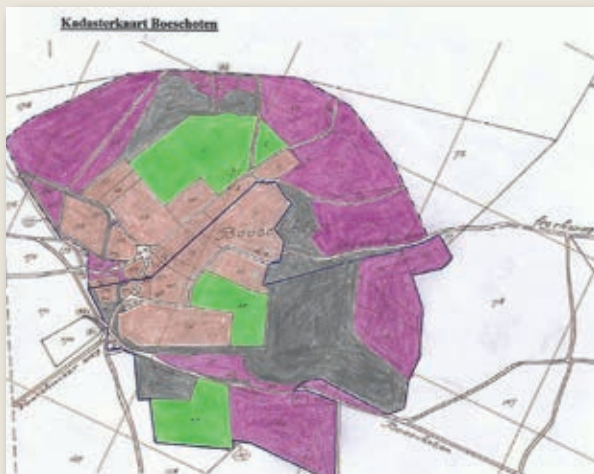
Peter Schut

Verder lezen:

- J.J. Hacke-Oudemans 1969: Bijdragen tot de geschiedenis van de Veluwe en andere onderwerpen. Nijkerk.
- <http://www.peter-schut.nl/uncategorized/gemeente-barneveld/wildforstersgoederen-in-barneveld/>

- Over de geschiedenis van deze schaapskooien is meer informatie te vinden op <http://www.peter-schut.nl/uncategorized/gemeente-barneveld/de-schaapskooien-van-boeschoten/>
- <http://www.peter-schut.nl/uncategorized/gemeente-barneveld/over-historische-kaarten-schapen-en-mest/>
- <http://www.peter-schut.nl/uncategorized/gemeente-barneveld/de-wilde-kamp/>
- <http://www.peter-schut.nl/uncategorized/gemeente-barneveld/garderen-een-parelop-de-veluwe-1/>
- <http://www.peter-schut.nl/uncategorized/gemeente-barneveld/garderen-2/>
- C.E. van der Waals-Nachenius 1976: Boeschoten. Een Veluwse kroniek.

DE BEWONERS VAN BOESCHOTEN (DEEL 1)

Ingekleurde kadasterkaart uit 1832

Boven de zwarte lijn is Klein Boeschoten (Aart Jansen), eronder is Groot Boeschoten (Frank Everts Pater X Lijse Hendriks van Milligen).

Paars=heide Bruin=bouwland
Groen=weiland Zwart=hakhout

Om het geheel loopt een houtwal, de heide binnen de houtwal is een uitloopruimte voor de schapen.

De Boeschotens op Google Earth.

We beginnen in het heel verre verleden, in 1246.

Deze datum vond de Barneveldse gemeentebode Bouwheer ten tijde van burgemeester Nairac in Sloets Oorkondenboek. De naam die daar bij hoorde was **Heiwano de Boscoten**. Heiwano lijkt me een wat typische naam voor de Veluwe. Het zal de verlatiniseerde naam van Hein zijn, iets anders kan ik niet bedenken. Hieronder staat deze vermelding van Bouwheer, te vinden in Barneveld in de Collectie Bouwheer. Wat "Heiwano" deed en waar hij woonde wordt niet vermeld.

Het jaar 1246 was in het midden van Gelres "Gouden Eeuw" onder het leiderschap van

Graaf Otto-II, bijgenaamd “met de paarden-voet”. Dank zij zijn stabiele regering nam de handel sterk toe en daarmee ook de tolgelden. En... Otto gaf al het geld niet uit aan weelde, vrouwen en oorlog voeren, hij beheerde de door hem ontvangen middelen goed!

Wat heeft dat met Boeschoten te maken, zul je zeggen. Eigenlijk niets, maar de Harderwijker Karweg, een belangrijke weg uit die tijd die van Arnhem naar Harderwijk liep langs Boeschoten en de bewoners van deze boerderij zullen zeker gemerkt hebben dat het verkeer over deze weg aanzienlijk toenam.

De graven van Gelre

In deze tijd, de 12e en 13e eeuw, erfden, kochten en veroverden de graven van Gelre grote delen van Gelre en konden hierdoor veel grond in “pacht” aan boeren uitgeven. Een aantal jaren tevoren, in 1231, had Harderwijk, lid van het Hanzeverbond al stadsrechten gekregen. Aan dit stadsrecht waren een aantal voorwaarden, maar ook vooral rechten verbonden. Tot 1271 regeerde Otto, daarna nam zijn zoon Reinald-I het heft in Gelre in handen. Hij was erg jong, pas 16 jaar oud. Na een regeerperiode vol rampen keerde het lot en in 1311 kreeg hij de Veluwe rechtstreeks in leen van de bisschop van Utrecht. Daarvoor was het een achterleen via Hertog Jan van Brabant. We lezen in de archieven

“Het Landt van Veluwen, met anderen landen ende goederen, versuymt sijnde van heeren Johan, hertogen van Lotringen, Brabant ende Limburg, wort bij bisschop Guido van Utrecht te leen gegeven an heeren Reinolt grave van Gelre, anno 1311”.

Rond 1315 kreeg hij ruzie met zijn zoon Reinald-II, alias “de Zwarte”. De laatste beveerde dat zijn vader niet meer goed bij zijn hoofd was en er dreigde zelfs even een burgeroorlog. Vanaf 1318 tot 1326 regeerde Reinald-II uit naam van zijn vader, die inderdaad rare dingen begon te zeggen en te doen

en in 1326 kreeg de zoon het volledige leiderschap over Gelre, zijn vader was zo vriendelijk geweest om toen te overlijden.

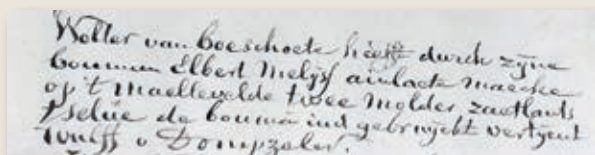
In 1339 werd Reinald-II bevorderd tot hertog door keizer Lodewijk de Beier. Reinald-II was een zeer voortvarend leider en hiermee zijn we dan tevens terecht gekomen bij het jaartal 1326, de belangrijkste datum voor Boeschoten omdat het op die dag als **leengoed** en een **wiltforstergoed** vermeld werd.

Wat is een leengoed en wat is een wiltforstergoed?

Een goed is hetzelfde als een boerderij en deze stond op grond die oorspronkelijk van een heer of van een klooster was (de zaalweer). Aangezien dezen niet zelf boerden verpachtten ze hun bezit tegen een vaak vaste vergoeding per jaar.

Er waren diverse soorten goederen. De meest voorkomende waren “herengoederen” en “leengoederen”. Leengoederen hadden een hogere status dan herengoederen en er golden aparte regels voor. Zo hoefde de eigenaar van een leengoed van de door hem ontvangen pacht van zijn boeren niets af te dragen aan zijn leenheer. De leenman moest de leenheer wel bijstaan in geval van oorlog. Deed hij dat niet dan raakte hij zijn leengoed kwijt. De leenman moest vrij zijn en mocht daarom zelf geen boer zijn, want dat was een “niet-vrij” persoon. In de loop der eeuwen “verwaterde” dit allemaal en tenslotte werd in 1795 het stelsel afgeschaft.

Het werk op het leengoed vond plaats door een “bouwman”. Dit kunnen we mooi lezen in het eerste plaatje van de Collectie Bouwheer:

601 Wolter van Boeschoete heeft durch zijne bouwman Elbert Melijs ain laete maecke op't maelevelde twee molder zaetlants t'selve de bouwman ind gebruikte vertijent Wulff van Dompzeler

De huislieden die op de wiltforstergoederen woonden moesten dag en nacht met paarden en karren klaar staan voor het geval "de heer" wilde gaan jagen, ook al ging dat ten koste van hun eigen oogsten en/of ploegen en inzaaien.

Zo'n leuk baantje was het dus niet, alhoewel ik geloof dat veel van dit soort werk voor rekening van de "bouwman" kwam. Maar goed, het had dus ook zijn voordelen!

Er stond namelijk tegenover dat ze geen ponderschatting en andere kleine schattingen hoefden te betalen. Wat dat allemaal in de praktijk inhield lezen we in een proces in 1594 waarin nogal geklaagd werd over al die hier boven vermelde verplichtingen van de eigenaar van een wiltforstergoed.

In 1326 werden de Van Boeschotens beleend met het wiltforstergoed Boeschoten en er was niet een, er waren zelfs twee wiltforstergoederen met de naam Boeschoten. Volgens rentmeester Willem Bentinck in 1570 moesten wiltforsters voor de leenheer:

- het wild voeren en bij de jacht helpen
- elke vier jaar het ruimgeld innen

In het geval van Boeschoten hoefde de leenman de heer zelfs niet militair bij te staan (volgens Peter Schut), misschien had dat te maken met het feit dat het ook een wiltforstergoed was!

Eerste vermelding

In 1326 werden de Van Boeschotens beleend met het wiltforstergoed Boeschoten. Het staat als volgt in de leenaktenboeken vermeld:

36. GARDEREN.

Een goet te Boschoten te vorsterampter rechte helt Wolter van Boschoten, anno 1326.

Honderd jaar later komt de volgende vermelding:

anno 1424. Gertrud van Boedeschoten met Derde Lubbertssoon, haren mombler, draegt op dat goet tot Boedeschoten met sijnen tobehoren, gelegen in den kerspel van Garderen, dat een wiltfurstergoet is, op Johan Godensoon.

Boeschotens vanuit de lucht

Het tweede wiltforstergoed Boeschoten werd vermeld onder Putten. Waarom is me een raadsel want het viel niet onder Putten maar onder Garderen...

37. PUTTEN, GARDEREN.

anno 1326. Een goet te Beschoten te vorsterampter rechte helt Ricolt van Boschoten.

Ook hier duurt het 75 jaar voordat de volgende vermelding komt.

anno 1401. Alijt Hermansdochter van Boschaiten met haeren mombler Arnt Brunerts transporteert dat erve ende goet van Boschaiten, gelegen in den kerspelen van Garderen ende Putter, met sijnen thinsgoede ende allen sijnen tobehornn, tot wiltforsters leensrechten te verhergewaden, op Wolter Wolterssoon van Boschaiten

Het tijdpad van de eigenaren van de twee Boeschotens:

Groot Boeschoten=GrBs

Klein Boeschoten= KIBs

1326

KIBs Ricolt van Boschoten

GrBs Wolter van Boschoten

1401

KIBs Alijt Hermansdr. verkoopt haar goed aan Wolter Wolters van Boschaiten

1424

GrBs Gertrud van Boeschoten draagt haar goed op aan Johan Gadensoon (van Boeschoten)

1446

KIBs Wolter Woltersz van Boeschoten ver-
koopt zijn goed aan Gysbert van Emeler.

1454

GrBs Gaert van Boeschoten ontvangt het
goed in leen.

1509

GrBs Wolter van Boeschoiten Wolterszn wordt
beleend

1515

KIBs Garselis, Henrick en Frederick van Emeler
Gysbertssonen worden beleend.

1516

KIBs is Weyme Gysberts van Emeler X Bernt
Arntsson (Cuypers) erfg. van haar vader

1544

KIBs Weyme van Emeler is weduwe van Bernt
Arntssn en erfgenaam van haar vader Gys-
bert.

1558

GrBs Wolter van Boeschoten is erfgenaam van
zijn vader Wolter Woltersz van Boeschoten

1561

KIBs Joachim Berntssn. (Cuper) is erfgenaam
van zijn moeder Weyme.

1582

KIBs Joachim Joachimszn. Is erfgenaam van
zijn vader (Joachim Berntssn Cuper)

1593

GrBs Egbert van Boeschoten is erfgenaam
van zijn vader Wolter Woltersz van Boescho-
ten

KIBs Joachim Joachims verkoopt het goed
aan Meynert Henricks van Houwelworff
(=Haalwerf)

1611

KIBs Henrick Meinerts Hoolwerf wordt be-
leend als erfgenaam van zijn vader.

1638

KIBs Gerrit Meynerts wordt beleend als erfge-
naam van zijn broeder Henrick.

1643

GrBs Hartger Egberts van Boeschooten wordt
beleend als erfgenaam van zijn vader Egbert.

1644

KIBs Aelt Hoolwerff als erfgenaam van zijn va-
der Gerrit wordt beleend.

Op 5 september 1648 trouwt te Putten Har-
men Egberts van Boeschoten met Weyme
Rengers, weduwe van Dijeremen.

Bij de leenregisters is hij Hartger en bij zijn
trouwen verandert dat in Harmen. Omdat in
1729 Mechtelds patroniem Hartger is, denk ik
dat de naam "Hartger" de juiste naam is!

1729

GrBs Heimen Elberts, oudste zoon van Mech-
telt Hartgers X Elbert Wouters wordt beleend.

1719-1729

KIBs Jochum Lubberts koopt in 1719 van Jan
Bernard Feyt

1730

KIBs Jochem Lubberts verkoopt zijn goed aan
Gijsbert Rixen (Hoolwerf)

1734

GrBs Evert Elberts, erfgenaam van zijn broe-
der Heimen, beleend

Rijk, Sophia, Aeltjen en Lubbert, erfg. van hun
vader Gijsbert Rixen, beleend.

1740

KIBs Lubbert, Sophia en Aeltjen Gijsberts als
erfgenaam van hun broeder Rijk, beleend.

1743

GrBs Willemetje Jacobs Schuurman, weduwe
van Gerrit Egberts van Essen wordt beleend
als erfgenaam van haar neef Evert Elberts.

1745

KIBs Lubbert, Sophia en Aeltien Gysberts dra-
gen dit leen op aan Breunis Jansen X Petertjen
Evers.

KIBs

1776

Petertjen (Evertz van Bouschoten) waardoor
ze nu het hele leen hebben.

GrBs

1778 Evert Gerritsen X Jantje Cornelissen la-
ten hun testament approberen.

1779 Jantje Cornelissen als weduwe van Evert
Gerritsen wordt beleend

In 1751 krijgt Evert Gerrits (van Essen) Groot
Boeschoten van zijn moeder Willemetje Jacobs
Schuurman.

Evert Gerrits, ged. Garderen 28 sept. 1704, tr.
ca. 1756 Jantje Cornelissen

Kinderen:

1. Maartje Evers, geb. ca. 1756, tr. Gerrit Willemssen.
2. Willempje Evers, ged. Garderen 16 okt. 1757, ovl. Voorthuizen 10 okt. 1783, tr. Otterlo 1 nov. 1778 Jan Meeuwsen Bouw, ged. zondag 4 aug. 1754, ovl. Voorthuizen 29 mei 1829, zn van Meeuwis Jansen Bouw en Maasje Hendriks.
3. Willemijntje Evers, ged. Garderen 26 aug. 1759.
4. Geurt Evers, ged. Garderen 17 mrt 1765.
5. Willemina Evers, ged. Garderen 24 apr. 1768.
6. Gerrit Evers.

In 1776 en 1779 zijn de kinderen van Breunis Jansen en Jantje Cornelissen de laatste bezitters van de leengoederen. Al de bovenstaande gegevens komen uit de leenaktenboeken.

Boeschoten rond 1815 (kaart De Man)

Diverse eigenaren werden uiteraard ook in andere bronnen genoemd. Daarover in de volgende Darpsproat.

[PvdB](#)

(einde deel 1)

Bakkerij EN SUPERMARKT VAN DE POL

In de afgelopen maand mei heb ik met plezier twee lezingen gegeven over allerlei bedrijven en bedrijfjes die in Garderen gevestigd zijn geweest en deels nog bestaan. Volgens de andere redactieleden zou dat ook een leuk onderwerp zijn voor een artikel in Darpsproat maar ik denk dat ik met alle beschikbare informatie met gemak een heel nummer of misschien wel ettelijke jaargangen van ons blad zou kunnen vullen. Ik beperk me deze keer dus maar tot één bedrijf, dat in de loop van de jaren veranderde van een bakkerijtje in een

Veldwachter Gerrit van de Pol

SPAR-supermarkt. Voor inlichtingen en verhalen ging ik te rade bij de inmiddels 82-jarige Evert van de Pol, die me vriendelijk ontving op zijn veranda met zicht op de toren.

De stamvader van de Garderense tak van de familie Van de Pol was nog geen bakker of winkelier. Gerrit van de Pol was op 5 juni 1840 geboren in de gemeente Ede, trouwde met een Jantje van Harn en kwam op 7 januari 1870 naar Garderen waar hij gemeenteveldwachter werd. Dat zou hij blijven tot zijn pensionering op 1 juli 1913. Dat wil dus zeggen dat hij tot op zijn 73e voor orde en rust moest zorgen.

Een van zijn kinderen was Gerrit, geboren op 18 maart 1870 in de gemeente Barneveld, die in 1885 als 15-jarige met de winkel begon op de kelderzolder van het huis op de hoek van de Koningsweg (die toen nog niet zo heette maar op sommige kaarten met Zolsteeg werd

aangeduid) en de Smidstraat (die toen nog niet zo heette maar wel Achterstraat werd genoemd). Hij bezorgde de kruidenierswaren per kruiwagen in de wijde omgeving en tot in Stroe. In het bevolkingsregister is hij vermeld als broodbakker. Hij trouwde met Jannetje van de Pol en uit het huwelijk werden onder anderen Gijsbartus, 30 maart 1905, en Gerrit Jan, 19 juli 1907, geboren. Op een foto uit ongeveer 1930 zien we het gezin voor de winkel, met aan de gevel reclame voor Niemeyer-tabak. Gijs(bartus) volgde Gerrit op als kruidenier en bakker.

Tot de aanleg van de waterleiding van Waterleiding Maatschappij Gelderland in de tweede helft van de jaren vijftig voorzag Gijs zijn klanten ook van drinkwater uit de bron in zijn kelder. Andere mensen gebruikten voor hun water een eigen pomp. Daarnaast was er het particuliere waterleidingbedrijf van de heer De Bruijn aan de Harderwijkweg.

Jannetje en Gerrit van de Pol met daarachter de zonen Gijs (links) en rechts Gerrit Jan.

Evert volgde Maas Boeve op 14-jarige leeftijd op als broodbezorger. Hij bezocht de MULO, maar had niet veel zin in leren en stond voortaan om vijf uur op om zijn werk te doen. Een goede voorbereiding op het latere bakkersvak. Zoals bekend kan een pak sneeuw blijven liggen, maar moet een warme bakker altijd opstaan. In 1960 nam hij de zaak over van zijn vader. Er was toen een toonbank met koekjes en brood. Zijn vrouw Annie en Aaltje (Alie) Wolbers werkten in de bediening.

Alie werkte tot haar trouwen met Arend Jan Versteeg als winkelbediende. Nadat ze weduwe was geworden en haar kinderen waren opgegroeid keerde ze terug en bleef tot de overdracht van de zaak aan Dick van de Beek in dienst.

Een van de bakkersknechten van Gijs was Henk Timmer. Hij had eerst bij bakker Schuiteman gewerkt. Hij verdiende bij Gijs fl. 30,00 in de week, later bij Evert fl. 50,00.

In de jaren '60 en '70 was er in Garderen flinke concurrentie op de levensmiddelenmarkt: Aalt van Teus Wolbersen, de VEGÉ van Schuiteman en later Jan Lems en de IFA (later Meermarkt) van de familie Zevenbergen. Later kwam daar ook nog de A & O-winkel van Gerit ter Harmsel bij. Daarom bedacht Evert van tijd tot tijd iets nieuws zoals de verkoop van andere, soms buitenlandse bieren. En dat in

de jaren dat er behalve pils bijna alleen het door sommigen gewaardeerde oud bruin te koop was. In het blad HEE van de SPAR – Centrale werd in 1972 een sfeervol portret van de winkel geschreven. De redacteur vertelde over mijnheer v.d. Pol dat hij een mooie zaak en een vriendelijke en gastvrije instelling had en bovendien "warme bakker" was. Dat laatste was ook te lezen op een lichtbak aan de voor-gevel van de winkel. Als personeelsleden werden banketbakker Jelle Meijer en de winkeldames Geurtje Doppenberg, Hermien Duits, Geurtje van den Hoorn en Alie de Ruiter genoemd.

In juli 1975 veranderde de winkel officieel van een zelfbedieningswinkel in een Spar Supermarkt met onder andere een aparte groentefdeling. Dat ging gepaard met een optreden van muziekvereniging Tot Ons Genoegen. Ter gelegenheid van deze heuglijke gebeurtenis kregen de spelers van het eerste elftal van voetbalvereniging Veluwe Boys door Evert gesponsorde trainingspakken.

De boodschappen konden in die tijd nog worden besteld door middel van een boodschappenboekje dat in de winkel werd afgegeven. De artikelen werden vervolgens thuis bezorgd. Tegenwoordig is thuisbezorging in de levensmiddelenbranche weer een heel normaal verschijnsel maar de boekjes behoren

tot het verre verleden. Tot 1979 had Evert twee bestelwagens waarmee brood en boodschappen werden bezorgd. Hij reed zelf in de ene en de andere werd bestuurd door Jaap van Middendorp (later brandweerman, groenteman en handelaar in paardenspul). Eind maart 1985 was het tijd voor twee jubilea. In de eerste plaats was het honderd jaar geleden dat de familie met de zaak was begonnen en Evert was vijftintig jaar eigenaar van de winkel. De klanten mochten meevieren en kregen bij aankoop van boodschappen met een minimale waarde van dertig gulden vijf tompouces voor vijftig cent.

Evert van de Pol

Omstreeks 1985 verbouwde Evert de winkel zodat er ruimte kwam voor een slagerij. Misschien een gewaagde stap want ook bij de slagers Schuiteman en Oplaat konden de dorpelingen terecht voor karbonades en vers gemaakte en gesneden vleeswaren. De eerste SPAR-slager was Bert van Leeuwen. Hij werd opgevolgd door Jos van Rijswijk. In dat jaar 1985 had Evert elf personeelsleden plus vakantiekrachten in dienst. Na de verkoop van de winkel aan Dick van de Beek werd de slagerij weer gesloten.

Door de jaren heen hebben tal van scholieren en studenten bij de SPAR een prettig zakcentje verdiend. Een van hen was de latere munt-handelaar Hans Kevelam die, vooruitlopend op zijn latere beroep, tussen de worteltjes en mandarijnen oud geld en snuisterijen te koop aanbood. Mijn neef Gerrit van Ginkel was destijds zo'n beetje de hoofdgroenteman van de SPAR-organisatie en vond het leuk en gezellig om met hem bij de firma Van de Pol groente en fruit te verkopen.

Onder andere door gebrek aan opvolgers in de familie dacht Evert vanaf 1992 over verkoop van de zaak. Het duurde tot 14 november 1994 voordat die tot stand kwam en Dick van de Beek de nieuwe eigenaar werd van een van de twee Garderense dorps-supers.

DJV

GARDEREN 2000 JAAR GELEDEN...

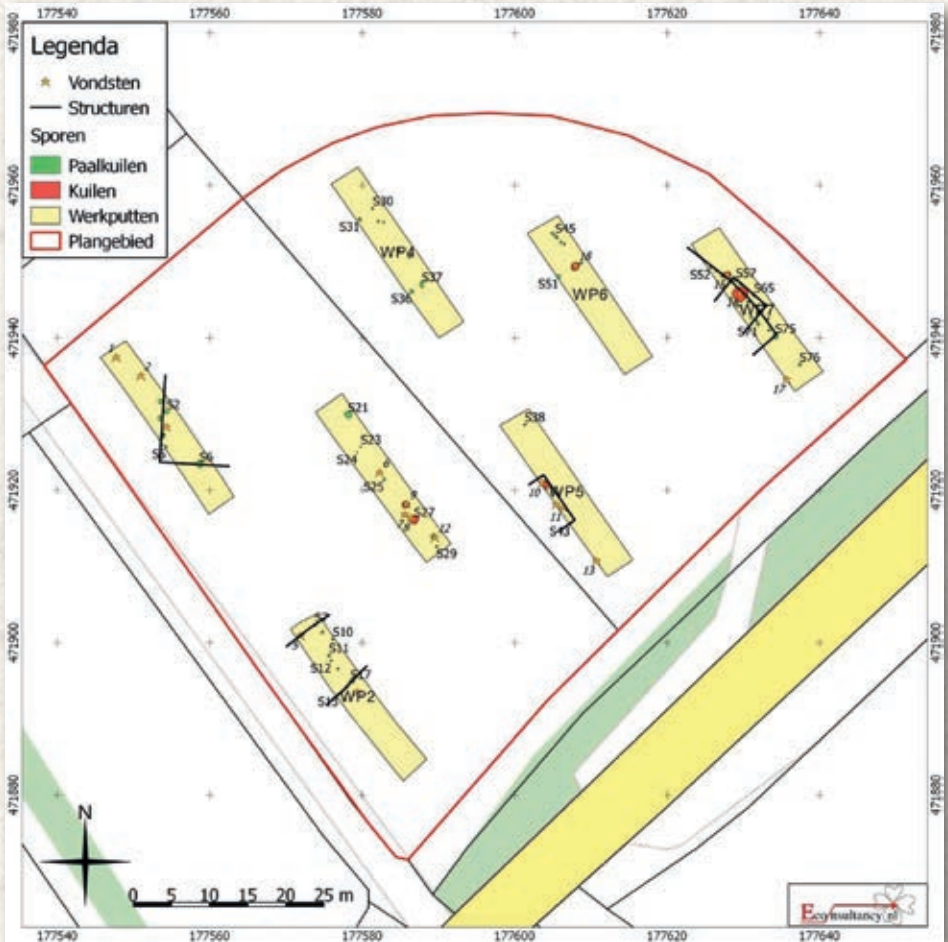
Niet elke dag krijg je de kans in het verre verleden te kijken en als je die kans wel hebt is het zaak die goed te benutten!

Bouwbedrijf Van de Kolk richt een nieuw bedrijf op aan de Koningsweg. Zoals de wet voorschrijft moet, alvorens te bouwen, eerst archeologisch onderzoek plaats vinden. Dat is gebeurd en Henk van de Kolk was zo vriendelijk ons het resultaat van het onderzoek in te laten zien! En wat voor resultaat!!

Om het leesbaar te houden zetten we de tekst om in goed Nederlands en vermijden de vaktaal.

Zoals een ieder al gemerkt zal hebben bouwt Bouwbedrijf Van de Kolk op een perceel aan de Koningsweg tegenover het kerkhof. Vroeger stond hier het bedrijf van HeJa.

Rond het begin van onze jaartelling, een 2000 jaar geleden, was er al bewoning op dit stuk

Overzicht van het opgravingsgebied.

grond van Garderen. Haaks op en ook langs zijde de Koningsweg zijn sporen gevonden van bebouwing. Het gaat om eenvoudige boerewoningen die zo'n beetje om de dertig jaar weer werden afgebroken en iets verder weer opgebouwd. Kleine akkers lagen om de bebouwing en ook de plek waar eens bebouwing was werd weer voor akkerbouw ingeruimd. Dank zij het afval van stal en huis was deze grond vruchtbaarder dan de rest. Deze vondsten tonen ook heel duidelijk aan dat de weg van 't Sol naar Garderen al van zeer hoge ouderdom is en al bestond toen onze jaartelling bij de geboorte van Christus begon! Volgens het rapport "is er sprake van een datering uit de Late-IJzertijd, 250-12 v. C. Huisplattegronden uit deze tijd zijn in Garderen tot nu toe niet aangetroffen. De vindplaats krijgt wat zeldzaamheid betreft, een zeer hoge waardering en zou (indien mogelijk) behouden moeten worden. Het gaat om een nederzetting-complex waarbij gelijktijdig meerdere boerderijen aanwezig waren of er hebben meerdere bewoningsfasen plaatsgevonden (verplaatsing van boerderijen ten gevolge van een beperkte levensduur, veelal niet meer dan 20 tot 30 jaar). Het geheel zal een belangrijke bijdrage gaan leveren aan de bewoningsgeschiedenis van Garderen waardoor deze vindplaats zeker behouden dient te worden voor verder onderzoek!"

Aanvulling van Henk van de Kolk:

Besloten is om de locatie 'in situ' te laten, kortom: de grond zal op deze plaats niet worden geroerd. Het betreft het grasland vóór de nieuwbouw van ons nieuwe kantoorpand en dus naast het nieuwe dorps huis.

PvdB

Proefsleuven

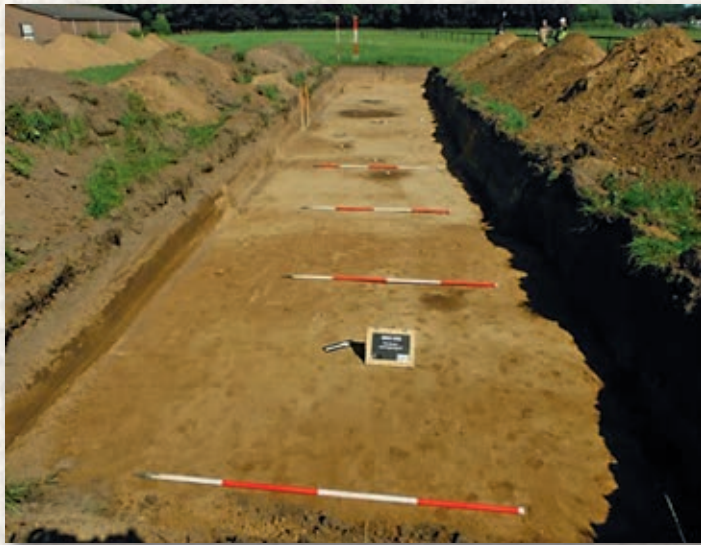

Foto van de werkput met grondsporen.

HET GARDER MANNENKOOR

De redactie van Darsproat komt van tijd tot tijd bijeen om te overleggen over de inhoud van komende nummers. Dat gebeurde ook op een donkere avond in februari en de vergadering vond plaats tegenover de Gereformeerde Kerk, waar tot mijn verbazing weinig parkeer-ruimte beschikbaar was. Andere redacteuren wisten me te vertellen dat dat kwam door de repetitie van het Garder Mannenkoor in de kerk. En daarmee was een idee voor een nieuw artikel in het dorpsblad geboren.

Ik zocht contact met de koordirigent Sjaak van Wijngaarden die in april 2015 na de publicatie van zijn boek "Geplant aan waterbeken" over de geschiedenis van de Gereformeerde Gemeente (in Nederland) van De Beek-Uddel behoefte had aan een nieuwe uitdaging. Hij nodigde me direct uit voor een gesprek op een repetitieavond, waarbij ook bestuursleden aanwezig zouden zijn. Daar kreeg ik al iets over de dus nog jonge geschiedenis van het koor te horen. Op 28 april 2015 vond in Hars-

kamp de oprichtingsvergadering van een mannenkoor plaats. Vrienden en bekenden namen zitting in het bestuur, de redactie van Nieuwsblad De Band werd benaderd voor een artikel en tijdens een kennismakingsavond op 7 september in kerkelijk centrum De Rank verschenen ongeveer 50 heren, van wie er 27 direct lid werden. De Band en met name correspondenten Gonny Livestroom zouden nog vaker verslag doen van de ontwikkelingen.

Garderen was gekozen vanwege de centrale ligging op de Veluwe. Daardoor lag de naam van het nieuwe koor voor het grijpen en De Rank bleek een prima ruimte voor de repetities die vanaf het begin wekelijks werden gehouden.

De dirigent

Voordat Sjaak van Wijngaarden voor het Garder Mannenkoor ging staan, had hij al een flinke muzikale loopbaan achter de rug. Hij is in 1985 in Hilversum geboren en kreeg op jonge leeftijd orgel- en pianoles. Vanaf 2002

studeerde hij koordirectie. Daarna richtte hij in Uddel het jongerenkoor De Croonsanghers op, volgde hij zanglessen, richtte hij een dubbelmannenkwartet op in Woudenberg en vanaf 2010 is hij organist van de Gereformeerde Gemeente in Nederland aan De Beek bij Uddel. Omdat hij al langer dirigent van een mannenkoor wilde zijn en in de wijde omgeving geen vacature kon vinden, richtte hij zelf maar een koor op.

Andere koren

Dat dirigent en bestuur kozen voor het oprichten van een mannenkoor is ook om een andere reden niet zo raar. Garderen heeft immers sinds jaar en dag, namelijk sinds 26 januari 1936, al een gemengd zangkoor met de naam Sursum Corda (Verhef uw hart). Het koor werd opgericht in het "muzieklokaal op de Koepel". Het bestuur bestond uit voorzitter A. Lubbersen, secretaris G. van Middendorp Gzn. en penningmeester W. Huisman. Dirigent was H. Brandsen, die in maart 1948 ook leiding gaf aan een naamloos kinderzangkoor. In 1972 bestond het bestuur van Sursum Corda uit voorzitter G. Klop, secretaresse G. Schut-Jansen en penningmeester J. Swart. In de jaren 1948-1953 en omstreeks 1965 zongen er kinderen bij De Nachtegaaltjes. Kinderkoor Van knop tot bloem werd na een waarschijnlijk kort bestaan opgeheven in 1951. In 1980 is het nog steeds bestaande koor U zij de glorie opgericht met als voorzitter B. van Vliet, secretaresse G. van den Brink-Busser en penningmeester J.C.J. Huisman, evenals een jeugdkoor met de naam Sound of glory en het kinderkoor Lenteklokjes dat ook nog bestaat. Overbuurman Van Vliet is nog steeds voorzitter en zingt ook met veel plezier in het Garder Mannenkoor.

Groei, leden en bestuur

Wat akoestiek betreft mankeerde er weinig aan De Rank, maar na korte tijd was het ledenaantal gestegen tot boven de 40. Daarom moest er een grotere oefenruimte worden gezocht; die werd gevonden in de Gereformeerde Kerk.

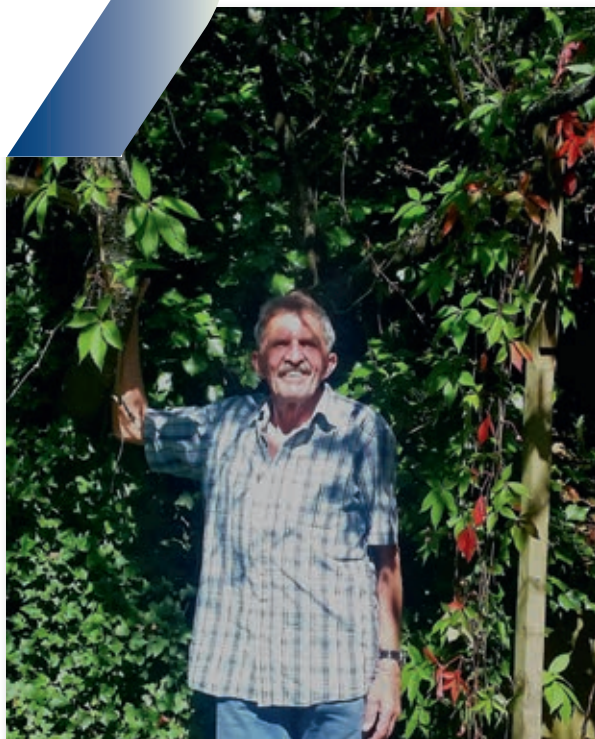
Het koor telt momenteel 65 leden, afkomstig uit Garderen, Putten, Harskamp, Kootwijkerbroek, Lunteren, Stroe, Ermelo, Barneveld, Elspeet en Uddel. Ook de bestuursleden wonen in de wijde omgeving, namelijk in Garderen, Uddel, Barneveld, Kootwijkerbroek. De meeste leden hebben een religieuze achtergrond. De leeftijd van de koorleden loopt uiteen van 18 tot 78 jaar. Velen van hen hebben weinig ervaring maar wel talent. Bij het koor staan gezelligheid en laagdrempeligheid voorop. Dat betekent dat ook heren met wat minder aangeboren zangtalent welkom zijn. Zij vinden een plaats tussen de andere eerste en tweede tenoren, baritons en bassen. Soms, afhankelijk van de ruimte en de akoestiek in een kerkgebouw, wordt de opstelling wat aangepast, zodat er steeds van "iets eenvoudigs iets bijzonders kan worden gemaakt. Dit is de kunst van het Garder Mannenkoor", aldus Sjaak van Wijngaarden. Het is overigens niet allemaal vrijheid en blijheid. Aan het begin van elke repetitieavond moet een presentieregister worden getekend en twee mannen hebben "koffiedienst".

Het repertoire bestaat uit psalmen, gezangen, geestelijke en vaderlandse liederen. Het blijft natuurlijk niet bij repeteren, regelmatig wordt er "echt" opgetreden. De plaatsen en data kunt u vinden in de agenda op www.gardermannenkoor.nl.

DJV

VIJF VRAGEN AAN GERARD BRONKHORST

De redactie van Darpsproat zoekt altijd naar Garderenen die iets bijzonders te melden hebben. Als er dan ook nog een leuk verhaal in zit dan krijgt u dat natuurlijk te lezen. Daarom stellen wij deze keer de "Vijf vragen" aan Gerard Bronkhorst.

Vraag 1: Gerard, je bent Gardereen in hart en nieren, heb je altijd in Garderen gewoond en gewerkt?

"Ik ben geboren op 12 oktober 1951 aan de Putterweg waar ons bedrijf stond. Verder heb ik 27 jaar in Ermelo gewerkt als timmerman en tenslotte in het magazijn tot mijn pensionering in het jaar 2012. Ik heb altijd met plezier gewerkt. Maar dat is natuurlijk niet alleen de reden van jullie komst, daar zit meer achter".

Vraag 2: Dat klopt, zeg ik, ik heb in de krant gelezen dat je een Koninklijke Onderscheiding hebt gekregen vanwege al het vrijwilligerswerk dat je hebt gedaan en nog doet. Als je leest waar je allemaal aan hebt meegeholpen, dan ben je echt een supervrijwilliger, hoe zie je dat zelf?

Gerard denkt even na en zegt: "Het is natuurlijk leuk, een stukje erkenning en dat nog wel uit Barneveld. Natuurlijk doe je het daar niet voor, ik vind het gewoon fijn om mensen te helpen en met elkaar iets te doen, Daarom ben ik altijd graag bezig met Veluwe Boys, de Garderense voetbalclub. Vooral het werken met de jeugd doe ik heel graag".

Vraag 3: Dan zijn er nog allerlei verenigingen die zo nu en dan een beroep op je doen, je wordt ook een dagje ouder.

Gerard knikt instemmend: "Natuurlijk is dat zo, maar we worden samen oud in Garderen en we helpen elkaar".

Super vrijwilliger, daar wil hij niks van weten.

"Soms", zegt Gerard, "maak je iets bijzonders mee. Vroeger gingen we elk jaar op voetbalkamp. De firma's Alpuro en Van Reenen vervoerden ons dan met de vrachtwagen en zo, met een auto vol spullen en jongens gingen we op pad

Het was geweldig leuk, maar wel spannend en vermoeiend. Eens was er een jongen die heel graag mee wilde, maar niet durfde Hij was nog nooit het dorp uit geweest. En hij was bang dat hij heimwee zou krijgen en hij wist niet wat hij dan zeggen moest. We hebben toen samen wat gepraat en ik heb beloofd dat ik zou zorgen voor vervoer naar huis als dat nodig zou zijn. Het was natuurlijk helemaal

niet nodig. Tijdens de bezoekenmiddag van de ouders ging het meedoen ook al beter en vervoer was niet nodig. Hij redde zich prima in de groep. Zijn ouders wisten niet wat ze zagen. Ik heb er nu nog schik van”.

Vraag 4: Zijn er nog dingen die je mist in Garderen?

“De muziek, die mis ik. Het is zo jammer dat we ze maar zelden zien en horen. Gelukkig komt er een nieuwe Sporthal-Dorpshuis en dat geeft ook weer nieuwe kansen!”

Vraag 5: Het is al bijna 4 uur. We hebben allerlei zaken besproken. We zijn tot de conclusie gekomen dat Garderen een mooi dorp is en hopelijk ook blijft.

“Woningbouw blijft nodig”, vindt Gerard, “vooral voor de jongeren, anders vergrijsst het dorp. En dan het steeds drukker wordende verkeer en de parkeerproblemen. Daar komen we toch niet uit. Gewoon bezig blijven, dat is het beste en genieten van al het moois, dat Garderen biedt”.

HvdB-R

DE RANK

Begin juni is een eenvoudig maar ook bijzonder gebouwtje verdwenen uit het Garderense dorpsbeeld. Het stond aan de Dorpsstraat, bijna op de hoek met de Bakkerstraat.

Henk van der Vlist schreef in het boek “Baken in het groen” in het hoofdstuk over kerkgeschiedenis dat het omstreeks 1850 is gebouwd en tot 1953 dienst heeft gedaan als catechisatielokaal van de hervormde gemeente. In dat jaar is het verbouwd tot woonhuis en daarna achtereenvolgens bewoond door de kosters L. Mulder en H. Slijkhuis met hun gezinnen.

De catechisatie werd toen gegeven in het Verenigingsgebouw, de voorloper van De Koepel, dat eigendom was van de kerk. Toen dat gebouw in 1972 werd gekocht door de gemeente Barneveld, werden de kerkelijke activiteiten, waaronder rouwdiensten, weer verplaatst naar het kostershuis dat de naam De Rank kreeg.

In 1990 kocht de kerkvoogdij het oude schoolgebouw aan de Dorpsstraat. Het werd grondig verbouwd en heet sindsdien De Rank. De voormalige Rank bood daarna ruimte aan een makelaarskantoor.

Op de foto kunt u ook zien wat ervoor in de plaats komt: een kantoorvilla.

DJV

BEGRAVEN IN GARDEREN: soldaat Willem Stalknecht

Het geval te Milligen. Omtrent het doodschietsen van twee soldaten in het kamp te Milligen meldt men ons van officiële zijde thans het volgende: Zooals dat in ons land helaas nog maar al te veel gebruikelijk is, om het Oudejaar in het Nieuwe 'af te schieten' werd ook hier niet van die gewoonte afgeweken, echter met een zeer noodlottig gevolg. Een der soldaten, eenigszins onder den invloed van sterken drank verkeerende, laadde tegen 12 uur 's nachts zijn geweer met 5 scherpe patroonen – elk soldaat van het veldleger draagt in mobilisatietijd 120 scherpe patroonen bij zich – vermoedelijk niet zoozeer om er mede te schieten als wel uit baldadigheid. Enkele soldaten, die bij hem stonden, trachtten dit te verhinderen, doch toen ze zagen, dat het hem ernst was, en het geweer werkelijk geladen was, gingen zij op de vlucht, of althans op een behoorlijken afstand van hem staan. Nadat hij eenige aanslagen had gemaakt – het aan den schouder brengen van het geweer – deed hij de deur van het portaal open, legde nogmaals aan en schoot door de buitendeur in de richting van de 3e Compagnie, 1e Bataljon. Hierop ging hij weer naar binnen. Hij kon niet vermoeden, dat aan de buitenzijde van de deur 2 soldaten stonden, die door dat ééne schot beiden dodelijk in den rug werden getroffen. De eene genaamd S. de Boer, wonende te

Meedhuizen, was dan ook oogenblikkelijk dood, de andere W. Stalknecht genaamd, wonende te Enschede, overleed 's nachts om 3 uur. Deze laatste was pas uit Veenhuizen teruggekeerd, waar hij 4 maanden voor een smokkelzaak had moeten doorbrengen en was dus ook al dien tijd niet met verlof thuis geweest. Toen de dader hoorde wat de gevolgen van zijn onbezonnen daad waren geweest, meldde hij zich oogenblikkelijk aan met de woorden: 'Ik heb het gedaan.' Dat er diepe verslagenheid heerscht in het kamp, met de slachtoffers zoowel als met den dader, behoeft zeer zeker geen betoog. Het heele kamp is er van onder den indruk. Vrijdag is het lijk van Stalknecht met militaire eer te **Garderen** begraven. Aan het graf werd gesproken door den Regimentscommandant overste Hogervorst. Namens de divisie sprak overste Fabius. Verder waren aanwezig de veldprediker ds, Nauta en vele andere officieren van het regiment. Het andere lijk is eveneens met militaire eer naar **Stroe** gebracht om vandaar per trein naar Delfzijl te worden vervoerd. De Compagnies-commandant van den overledene en eenige soldaten van de compagnie zijn als afgevaardigden naar die plaats vertrokken, om ook hem de laatste eer te bewijzen.

Bron: Nieuwsblad van het Noorden, 8 januari 1918

De vroegere Barneveldse gemeentearchivaris Gerjan Crebolder was zo vriendelijk om mij dit knipsel te sturen. Op de begraafplaats "Craats-hof" is geen grafsteen van Willem Stalknecht (meer) te vinden. Zijn naam komt wel voor in het begraafregister.

DJV

GARDERS PLAT

As ik de Barrevelder uut de brevenbus hoal, kiek ik eerst of d'r wat van over Garder in de kraant stoat, mear meestal is dat niet het geval.

Mer een poosje trug was 't bingo: op de veurpagina en mit een foto nog wel.

Internationaal nieuws: "Duitse granaat tot ontploffing gebracht."

Ik zag de foto en herkende de plek meteen: de knienekuul, een oud kleigat an de Hooiweg. In 't begin van de oorlog bin ik an de Kolthoornseweg, zo heette de weg toen nog, eboren, en het er m'n hele jeugd deur-ebrocht. Dus ik weet de weg doar as m'n broekzak.

In de oorlog hadden de Duitsers achter an de Koudhoornseweg in een stuk bos, genaamd "de elzen", een munitieopslagploats. Net veur de Canadezen in aantocht waren hen ze in de gauwigheid de hele boel op-ebloazen, wat een enorme knal gaf en woardeur de ruuten in huus rinkelden. De Duitsers hen zich doarnoa trug-etrokken in de richting van Harderwiek. Veur Garder was dit het eind van de bezetting.

Al gauw gungen d'r minsen noar de ploats des onheils kieken of er nog wat van hun goading bie was. Op de plek van de ontploffing was een grote ravage, her en der lag er nog ononplofte munitie. De jeugd uut de buurt was druk mit 't zeuken van kruut, waar rookbommetjes van emaaft worden.

Joaren loater wordt 'r nog scharpe munitie an-etrotten op de hei richting de Hooiweg. Hoe noen die granaat doar in de knienekuul terecht ekommen is?

Misschien was iemand mit dat ding an de wandel, kreeg ongewenst bezoek en het 't ding zolang in een knienehol verstoppt?

Mit de groeten van Nuij.

Koudhoornseweg in vrogger joaren.

't Fotohoekje

Van een kleinkind van opa Klaas en oma Annie uit Speuld kreeg ik, vergezeld met een leuk briefje, een foto van een versierde wagen tijdens een optocht van de Oranjevereniging uit de beginjaren tachtig (zie elders deze pagina). Bedankt hiervoor.

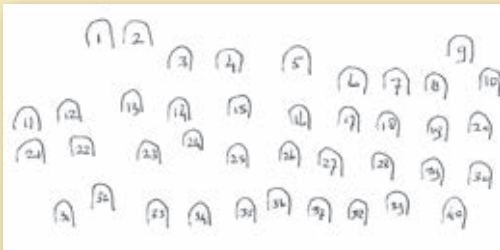
Via mijn buurvrouw Van den Broek ontving ik onderstaande foto van de muziekvereniging T.O.G. uit de jaren veertig, zoals ik zelf denk. Heb ik het mis dan hoor ik dat graag. Herkent u mensen op deze foto? Laat het ons weten.

Optocht 1981. V.l.n.r. Anita Vaarkamp-Huijbregts, Bep Schuiteman-Heimgartner en Geke Boeve.

De foto van de kleuterklas uit de editie oktober 2017 heeft nog weer enkele namen opgeleverd. Reacties kwamen er binnen van Gerrit van Lagen, mevrouw Bastiaans, mevrouw Koster en Rineke Swart.

1. Rik Brummel
2. Juffrouw van den Brink
3. Maud Lefèvre
4. Pietje Bronkhorst
5. Hennie van den Hoorn
6. Gerard Bakker
7. Hein van den Brink
8. Johan Mulder
9. Aria ten Hulscher-van Hunenstijn
10. Arnold Burger
11. Aart-Jan Mulder
12. Jannie Koster
13. Gert-Jan Bronkhorst
- 14.
15. Ans Huisman
16. Sylvia Sielias

17. Henk ter Harmsel
- 18.
19. Freddy de Ruiter
20. Marty Brink
21. Reina Vierhouten
22. Elsbeth de Bruin
- 23.
24. Hartger van Millegen
25. Garence van Beinum
26. Thea van Ommeren
27. Henri Schimmel
28. Edward Zevenbergen
29. Gerrit van Lagen
30. Henri Bokhorst
31. Marlies van Loenen
32. Thea van de Pol

33. Els van der Vlist
34. Richard Bos
35. Bertina van de Pol
36. Rineke Swart
37. Willeke Top
38. Ellen Manschot
39. Esther Leewis
40. Beert Koster

Reacties gaarne aan:
 Cees van Middendorp
 Dr. H.C. Bosstraat 10
 3886 KB Garderen
 tel. 0577-461401 of
 e-mailadres cosala@chello.nl

Oplossing bankjesraadsel:

1. Koudhoornseweg
2. Putterweg bij bushalte Burger
3. De Teut
4. Jan Mulder
5. De Lindeboom
6. Koudhoornseweg
7. Oud-Milligenseweg
8. Solseweg
9. Bergsham
10. Tussenpad eind Koudhoornseweg naar Hoge Boeschoterweg

Er zat deze keer een "instinkertje" in, de nummers 1 en 6 waren gelijk. Toch is het door sommigen geraden! Niemand had echter alle bankjes op zijn plek gezet. Nummer 10 bleek onoverkomelijk... helaas. Toch is die plek nog steeds Garderen!

Hierbij een nieuwe opgave. Deze keer zijn het **gevelornamenten** in Garderen. Aan u de taak te zeggen waar en op welk adres.

PvdB

Uw oplossing kunt u kwijt in de brievenbus van de redactieleden of in de mailbox van Cees van Middendorp
Dr. H.C. Bosstraat 10.
e-mailadres cosala@chello.nl

Colofon

**Darsproat is een uitgave van
de Vereniging Plaatselijk Belang Garderen en Omgeving**

- Redactie:** Peter van den Born (pvandenborn@planet.nl)
Hennie van den Born-Reitsma (hennievandenborn@planet.nl)
Cees van Middendorp (cosala@chello.nl)
Dick Veldhuizen (d.veldhuizen5@chello.nl)
- Vaste medewerker
streektaal:** Nuij Zevenbergen
- Bezorging:** Willem en Jannie Hooijer
- Correspondentie/
secretariaat:** Hetty Bronkhorst-Slijkhuis (info@plaatselijkbelanggarderen.nl)
- Rekeningnummer:** NL48 RABO 0366 3205 64
- Website:** www.plaatselijkbelanggarderen.nl

AANMELDINGSFORMULIER voor lidmaatschap 'Plaatselijk Belang Garderen e.o.'

Ondergetekende geeft zich voor 6 euro per jaar op als lid van Plaatselijk Belang Garderen e.o.

Naam: _____

Adres: _____

Handtekening: _____

*Inleveren bij of opsturen naar Hetty Bronkhorst-Slijkhuis, Acacialaan 18, 3886 AG Garderen
of opgeven via info@plaatselijkbelanggarderen.nl*

